

HİBRİT
KİTAP

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI AKADEMİ GİRİŞ SINAVI

Yapay Zekâ Destekli

MEB • AGS

KONU ANLATIMLI

SÖZEL • SAYISAL YETENEK
TARİH
TÜRKİYE COĞRAFYASI

e-Kitaba ve video derslere
erişebilmek için
QR kodu okutunuz.

Fiziksel Kitap

HİBRİT
KİTAP

e-Kitap

Video Ders Hediyeli

ARTIFORCE, TÜBİTAK-TEYDEB Destek Programından yararlanılarak geliştirilmiştir (Proje No: 7230451).
Ürün/hizmet ile ilgili tüm sorumluluk Pegem Akademi Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Hizmetleri Tic. A.Ş.'ye aittir.

PEGEM AKADEMİ

MEB - AGS KONU ANLATIMLI

Komisyon

ISBN 978-625-6140-01-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: 2024, Ankara

Yayın-Proje: Pegem

Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan

Kapak Tasarımı: Pegem

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.

No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Baskı: Ankara Özgür Matbaacılık

1250. Cad. No: 25 Ostim Yenimahalle/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 46821

Değerli Okuyucularımız,

Milli Eğitim Bakanlığı Akademi Giriş Sınavı (MEB-AGS), geleceğin öğretmenlerinin belirlenmesinde son aşamadır ve öğrenim hayatınız boyunca verdiğiniz emeğin sonucu meslek hayatınıza adım atmanızla nihai başarıya dönüşecektir.

Bu süreçteki emek ve çabanız, programlı bir çalışma ile sizi hedefinize doğru yönltecek ve öne geçirecektir. Böylesi bir süreçte programlı bir çalışmaya kaynaklık edecek olan, deneyimli bir yazar ekibi tarafından özenle oluşturulmuş, geniş kapsamlı yayınlar olacaktır.

Pegem Akademi yazar ekibinin öncelikli amacı, tam da bu kaynağı sizlere sunmak olmuş ve sonucunda sizleri başarıda öne taşıyacak bu kapsamlı konu anlatımlı kitap ortaya çıkmıştır.

Sınavda başarılı olabilmek için müfredatta mevcut olan konularda yeterli bilgi düzeyine sahip olmak ve yeterince örnek soru ile bu bilgiyi pekiştirmek gerekmektedir. Bu kitabın temel amacı, adayın sınav kapsamındaki her konuya hâkimiyetini sağlamak ve böylece karşılaşılabilecek soru tiplerini rahatlıkla çözebilecek seviyeye gelmesini mümkün kılmaktır.

Kitaba ilişkin sorularınızı pegem@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da 0538 594 92 40 numarasına WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır. Sorunuz en kısa sürede yayın ekibimiz tarafından cevaplandırılacaktır.

Kitabın, Millî Eğitim Bakanlığında görev almak isteyen tüm öğretmen adaylarımızın başarılarına katkı sağlaması dileğiyle...

PEGEM Akademi

Kitabın içeriği, MEB'in yapacağı program değişikliği veya buna bağlı olarak ÖSYM'nin sınav içeriğinde yapacağı değişiklik durumunda, kitabın dijital hâlinde (aktivasyon geçerlilik süresince) güncellenerek siz değerli adaylara sunulur.

SÖZEL YETENEK

Sözcükte Anlam	1
Sözcüğün Anlam Özellikleri.....	1
Söz Sanatları.....	2
Sözcükler Arasındaki Anlam İlişkileri.....	4
Kalıplaşmış Söz Öbekleri	5
Test	7
Cümlede Anlam.....	9
Cümle.....	9
Anlamlarına Göre Cümleler	9
Test	12
Paragrafta Anlam.....	14
Paragraf	14
Düşünceyi Geliştirme Yolları.....	16
Anlatım Nitelikleri	17
Test	18
Yapı Bilgisi	21
Kök.....	21
Ekler	21
Yapılarına Göre Sözcükler	22
Test	23
Sözcük Türleri.....	25
Test - 1.....	36
Test - 2.....	38
Cümle Bilgisi.....	40
Cümlelerin Öğeleri	40
Cümle Türleri.....	41
Cümle Dışı Unsurlar	42
Test	43
Ses Bilgisi	45
Ses Olayları	45
Test	47
Yazım Kuralları.....	49
Noktalama İşaretleri.....	55
Test	58
Sözel Mantık.....	60
Sıralama Kurguları.....	61
Eşleştirme Kurguları	67
Yer-Konum Kurguları	72
Test - 1	75
Test - 2	77

SAYISAL YETENEK

Sayılar	79
Test - 1.....	87
Test - 2.....	89
Bölme, Bölünebilme, OBEB-OKEK	91
Test	95
Rasyonel Sayılar - Ondalık Sayılar.....	97
Test - 1.....	102
Test - 2.....	104
Eşitsizlikler	106
Test	111
Mutlak Değer	113
Test.....	120
Üslü ve Köklü İfadeler.....	122
Test	127
Çarpanlara Ayırma ve Özdeşlikler	129
Test	132
Birinci Dereceden Bir Bilinmeyenli Denklemler	134
Test	136
Oran-Orantı	138
Test	141
Problemler	143
Test - 1.....	146
Test - 2.....	150
Test - 3.....	153
Test - 4.....	156
Test - 5.....	160
Test - 6.....	164
Kümeler	166
Test	171
Fonksiyon	173
Test	176
İşlem ve Özellikleri	178
Test	181
Modüler Aritmetik	183
Test	186
Permütasyon - Kombinasyon - Olasılık	188
Test (Permütasyon).....	199
Test (Kombinasyon)	201
Test (Olasılık).....	203
Tablo - Grafik Yorumlama.....	205
Test	209
Sayısal Mantık	211
Test - 1.....	221
Test - 2.....	223
Test - 3.....	225
Test - 4.....	227
Test - 5.....	229

İÇİNDEKİLER

Açılar ve Üçgenler	231
Test - 1	236
Test - 2	238
Test - 3	240
Test - 4	242
Çokgenler ve Dörtgenler	244
Test - 1	248
Test - 2	250
Çember ve Daire	252
Test	255
Doğru ve Nokta Analitiği	258
Test	266
Katı Cisimler	268
Test	269

TARİH

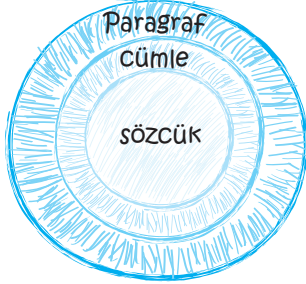
İslamiyet Öncesi Türk Tarihi	271
Test	280
Türk İslam Tarihi	282
Test	296
Türkiye Tarihi	298
Test	306
Osmanlı Devleti	308
Test	314
Osmanlı Kültür ve Uygarlığı	316
Test	333
Osmanlı Devleti Duraklama Dönemi (Arayış Yılları) ..	335
Test	338
Osmanlı Devleti Gerileme Dönemi	340
Test	344
Osmanlı Devleti Dağılma Dönemi	346
Test	357
XX. Yüzyıl Osmanlı Tarihi	359
Test	364
Birinci Dünya Savaşı ve Mondros Ateşkesi	366
Test	378
Kurtuluş Savaşı Örgütlenme Dönemi	380
Test	385
I. Türkiye Büyük Millet Meclisinin Açılması	387
Test	393
Kurtuluş Savaşında Cepheleler - Antlaşmalar	395
Test	405
Atatürk Dönemi İç ve Dış Politika	407
Test	419
Atatürk İlke ve İnkılapları	421
Test	433
Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi	435
Test	464

TÜRKİYE COĞRAFYASI

Türkiye'nin Coğrafi Konumu	467
Test	474
Türkiye'nin Yer Şekilleri	476
Test	498
Türkiye'nin İklimi ve Bitki Örtüsü	500
Test	507
Türkiye'de Nüfus ve Yerleşme	509
Test	526
Türkiye'de Tarım, Hayvancılık ve Ormanlık	528
Test	540
Türkiye'de Madenler, Enerji Kaynakları ve Sanayi ...	542
Test	553
Türkiye'de Ulaşım, Ticaret ve Turizm	555
Test	564
Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Projeleri	567

SÖZCÜKTE ANLAM

Sözcüğün Anlam Özellikleri

Sözcükler, metinlerin temel yapı taşıdır. Dolayısıyla metnin -ya da bir konuşmanın- anlaşılması için sözcük anlamlarının iyi bilinmesi gerekir. Dilimizde bazı sözcükler tek bir kavramı karşılarken bazıları ise birden çok anlamı karşılar.

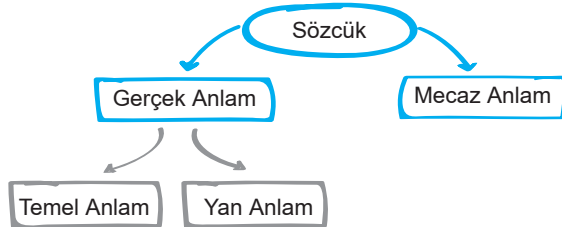
Tek anlamlı sözcükler: Sadece bir kavramı karşılayan sözcüklerdir. Bu sözcüklerin başka anlamlara gelebilecek kullanımı yoktur.

Örnek: "Kaldırım, testere, tencere" sözcüklerinin tek anlamı vardır.

Çok anlamlı sözcükler: Kullanıldığı yere ve duruma göre birden çok anlam kazanabilen sözcüklerdir.

Örnek: "Ağız" sözcüğü, kullanıldığı yere göre birçok anlam kazanabilir: İnsan ağızı, mağara ağızı, yol ağızı, Karadeniz ağızı vs.

Dilimizde sözcüklerin kullanıldıkları cümleye göre kazandıkları farklı anlamlara "yan anlam" ya da "mecaz anlam" denir.

Gerçek Anlam:

Gerçek anlam, sözcüğün temel ve yan anlamlarını içerir. Dolayısıyla sözcüğün gerçek anlamları birden fazla olabilir.

Temel Anlam:

Bir sözcük tek başına kullanıldığında **akla gelen ilk anlamına** temel anlam denir. Temel anlam, en yaygın anlamdır. Sözlüklerde ilk olarak temel ya da en yaygın anlam açıklanır.

- ➔ Adamın kocaman ama estetik görünümlü bir ağız vardı.
- ➔ Ormanda ateş yakmak oldukça tehlikeli ama sık rastlanan bir davranıştır.

Yan Anlam:

Bir sözcüğün **temel anlamıyla ilişkili** olarak kazandığı diğer anlamlardır.

- ➔ Mağaranın ağızı o kadar küçüktü ki içeri ancak bir çocuk girebiliyordu.
- ➔ Çocuğun ateşini bir türlü düşüremiyorlar.

Pür Dikkat

"Yan anlam" ile "temel anlam" arasında herhangi bir şekilde (biçimsel benzerlik, ortak işlev, aynı maddeden oluşması...) ilgi kurulabilmelidir.

Örnek:

- ➔ Mağaranın ağızı o kadar küçüktü ki içeri ancak bir çocuk girebiliyordu. ("Mağaranın ağızı" ile yemeye, içmeye ve ses çıkarmaya yarayan organ olan "ağız" arasında biçimsel olarak bir benzerlik kurulmuştur.)
- ➔ Çocuğun ateşini bir türlü düşüremiyorlar. ("Çocuğun ateşi" ile nesnelerin tutuşmasıyla beliren "ateş" arasında bir ısı ortaklığı vardır.)

Mecaz Anlam:

Sözcüğün gerçek anlamından (temel anlamından ve yan anlamından) uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlardır. Bir başka ifadeyle mecazlar, bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda, başka bir sözcüğün yerinde kullanılan sözlerdir.

- Bu mahallede onun gibi ağız bozuk birini daha görmedim. (Bu cümledeki "ağız bozuk" söz öbeğinde kullanılan "ağız" sözcüğü; kendi anlamının dışında, küfürbaz anlamında, karşımıza çıkmaktadır.)
- Yeni seçilen muhtar, ilk toplantısında çok ateşli konuştu. ("Ateşli" sözcüğü "heyecanlı, coşkulu" anlamında kullanılmış; sözcük, anlamının dışına çıkmıştır.)

Temel anlam (TA), yan anlam (YA) ve mecaz anlam (MA) ilgili aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

Yol:

- ➔ Çocuk, evin yolunu sordu. (TA)
- ➔ Mahallemizin yolu nihayet asfaltlandı. (YA)
- ➔ Bu soruyu farklı bir yolla da çözebiliriz. (MA)

Kafa:

- ➔ Kafan, hâlâ omuzlarının üzerinde duruyor. (TA)
- ➔ Fazla zorlayınca çivinin kafası koptu. (YA)
- ➔ O adam, zaten kafasızın tekidir. (MA)

Büyük:

- ➔ Uzun bir yolculuktan sonra büyük bir evin önünde durduk. (TA)
- ➔ Benim öğrencilerim, büyüklerine karşı saygıda kusur etmez. (YA)
- ➔ Büyük düşünenler, toplumlarına her zaman bir şeyler kazandırmıştır. (MA)

Pür Dikkat

KPSS'de "temel anlam" ve "yan anlam" ayrımı sorulmamış, nadiren de olsa "gerçek anlam" ve "mecaz anlam" ayrımı sorulmuştur. Böyle bir soruyla karşılaşıldığında seçenekler arasında yan anlamda kullanılmış sözcükler de verilebileceği için dikkatli olunmalıdır. Yan anlam, temel anlamla bir şekilde ilişkilidir ve gerçek anlam sayılır. Oysa mecaz anlam tamamen düşsel, gerçek dışı bir anlamdır.

Gerçek ve mecaz anlamlı sözcük sorularında çeldirici olarak yan anlamda kullanılmış sözcükler verilir.

Bazı sorularda geçen "düşsel öge" kavramı da mecaz anlamla ilgilidir.

Terimsel Anlam:

Bir bilim, sanat, spor ve meslek dalıyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere terim anlamlı sözcükler denir.

- ⊙ Açı, üçgen, dikdörtgen → Matematik
- ⊙ Roman, öykü, kafiye, aruz → Edebiyat
- ⊙ İsim, kök, gövde, fiil → Dil bilgisi
- ⊙ Pota, minder, skor → Spor
- ⊙ Dava, mahkeme, yargıç → Hukuk

Soyut-Somut Anlam

Somut Anlamlı Sözcükler: Beş duyardan herhangi biriyle algılanabilen kavramları karşılayan sözcüklerdir.

Örnek:

Hava, su, toprak, ağaç, deniz, masa, sandalye...

Soyut Anlamlı Sözcükler: Beş duyu ile algılanamayan, zihinde tasarlanan kavramları karşılayan sözcüklerdir.

Örnek:

Sevgi, umut, adalet, özgürlük, mutluluk, heyecan, aşk...

Nitel-Nicel Anlam

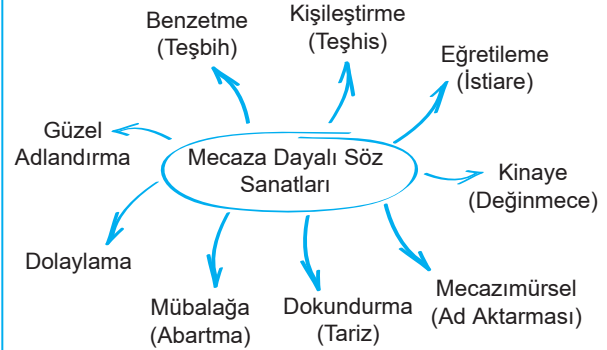
Nicel Anlamlı Sözcükler: Varlıkların ölçülebilir, sayılabilir özelliklerini gösteren sözcüklerdir.

- ↳ **Geniş** bahçeli bir ev aldı İstanbul'da ve emekli olunca oraya taşındı. (alan ölçüsü)
- ↳ **Uzun** bir moladan sonra yolcular tekrar araçlara bindiler. (zaman ölçüsü)
- ↳ **Yüksek** bir maaşla yeni işine başladı. (sayı-para ölçüsü)

Nitel Anlamlı Sözcükler: Varlıkların ölçülemeyen, sayılamayan özelliklerini gösteren sözcüklerdir.

- ↳ Onun babası çok **geniş** biridir, hiçbir şeye kolay kolay kızmaz. ("rahat" anlamında)
- ↳ **Uzun** etme işte, bu iş bugün bitecek dedim sana. ("nazlanma, direnme" anlamında)
- ↳ **Yüksek** hedeflere ulaşmak, çok fedakârlık gerektirir. ("ulaşılması güç" anlamında)

Söz Sanatları

Benzetme (Teşbih)

Bir nesnenin, varlığın niteliğini daha etkili biçimde anlatmak için nitelikçe üstün bir varlıktan yararlanma yöntemine "benzetme" denir.

Örnek:

- ★ Selvi gibi uzun boylu bir güzele vuruldu.
- ★ Kar gibi beyaz çamaşırlar getirmiş yanında.
- ★ Tilki gibi kurnaz çocuktur.
- ★ Adamın gözleri sanki bir ateş.

Benzetme ve kişileştirme KPSS'de en çok sorulan iki söz sanatıdır.

Kişileştirme (Teşhis)

İnsana ait özelliklerin insan dışındaki varlıklara yüklenmesidir.

- Örnek:**
- ⊖ Bülbül, ağaran vakte kadar ağlarmış.
 - ⊖ Poyrazla söyleşir yaprakların sesi.
 - ⊖ Yağmur ağlıyor ikimiz için.

Eğretileme (İstiare)

Eğretileme (istiare), yalnızca "benzeyen" ya da "benzetilen" öğeleriyle yapılan söz sanatı, aynı zamanda bir benzetme çeşididir.

Pür Dikkat

Eğretileme (istiare) aslında benzetme sanatından çok da farklı değildir. Eğretilemede de amaç bir kavramı, başka bir kavrama benzetmektir fakat benzetmeden farklı olarak bu kavramlardan sadece biri söylenir, diğer kavram karşı tarafça anlaşılır.

- ⊙ İki kapılı bir handa Gidiyorum gündüz gece } (Dünya, bir "han"a benzetilmiş fakat "dünya" söylenmemiştir.)
- ⊙ Dışarıda bir dost eli okşuyor tenimizi. } (Rüzgâr, "dost eli"ne benzetilmiş fakat "rüzgâr" söylenmemiştir.)
- ⊙ Saçlarına yıldız düşmüş, koparma anne. } (Beyaz saçlar "yıldız"a benzetilmiş fakat "beyaz saçlar" söylenmemiştir.)

İstiare ve Benzetme Farkı

Gülünce incileri görünüyor.
Her yaz bu cennette tatilini geçirir.
Meleğim beşiğinde uyuyor.
Bu adam herkesi sokar.

Benzeyen ya da kendisine benzetilen söylenir.
(İstiare)

Gülünce inci gibi dışleri görünüyor.
Cennet kadar güzel bir yer burası.
Bebeğim beşiğinde melekler gibi uyuyor.
Bu adam bir yılan, herkesi sokar.

Hem benzeyen hem benzetilen söylenir.
(Benzetme)

Eğretileme çeşitli şekillerde yapılabilir:

Doğaya ait bir özellik insana aktarılabilir.

O, cıvık bir insandır.
(doğaya ait özellik)

Babam geciktiğimi öğrenince esip gürlenecek.
(doğaya ait özellik)

Doğaya ait özellik, doğadaki başka bir varlığa aktarılabilir.

Yıldızlar akıyor damların üzerine
(nehir özelliği yıldızlara aktarılmış)

Bulutlar salkım salkım
(üzümün özelliği bulutlara aktarılmış)

Bir duyuyla ilgili bir kavram başka bir duyuyu anlatmak için kullanılabilir

Sıcak bir gülümseyişi vardı.
(dokunma) (görme)

Birbirinize tatlı sözler söyleyin.
(tatma) (işitme)

Kinaye (Değınmece)

Bir sözün hem gerçek hem de mecaz anlamını çağrıştıracak biçimde kullanılmasıdır.

- Örnek:**
- **Yalnız taş, duvar olmaz.**
(gerçek anlamı: Tek taşla duvar örülemez.)
(mecaz anlamı: İnsan tek başına tüm işlerin üstesinden gelemez.)
 - **Bu yaşta o ağır yükü taşıyamaz o çocuk.**
(gerçek anlamı: ağır bir nesne taşımak)
(mecaz anlamı: sorumluluk almak)
 - **Yüzü kızarmak.**
(gerçek anlamı: suratta meydana gelen renk değişikliği)
(mecaz anlamı: utanmak)
 - **Ayıkla pirincin taşını.**
(gerçek anlamı: pirinçteki taşları ayıklamak)
(mecaz anlamı: zor bir işin içinden çıkmak)

Kinayede anlatılmak istenen sözün mecaz anlamıdır.

Ad Aktarması
(Mecazımürsel)

Bir sözün benzetme amacı güdülmeksizin başka bir söz yerine kullanılmasıdır. Ad aktarmasında kastedilen sözcükle kullanılan sözcük arasında bir çeşit ilginin olması gerekir.

Örnek:

- ★ **Ankara**, bu talihsiz olayı açıklamayla kınadı. ("Yönetim" kastedilmiş.)
- ★ **Erzurum** ve **Sivas**, bağımsızlığın ilk adımlarıdır. ("Kongreler" kastedilmiş.)
- ★ Şiiri sevmek için **Yahya Kemal**'i okulısın. ("Şiir" kastedilmiş.)

Dokundurma
(Tariz)

Bir kimseyi iğnelemek, bir sözü tersini düşündürecek şekilde kullanmak ya da alay etmek amacıyla kullanılan ifadelerdir.

- Çok çabuk geldin, sen gelene kadar ağaç olduk.
- O kadar açık konuştu ki söylediklerini hâlâ çözmeye çalışıyoruz.

Bazı cümlelerde bu sanatı daha da belirginleştirmek için (!) işareti kullanılabilir.

Pür Dikkat

Dokundurma (tariz), günlük konuşmada da sıkça başvurulan bir söz sanatıdır.

- Bu büyük yazarımız yine harika (!) eserler ortaya koyuyor. Senin gibi iyi dostum (!) varken ...
- Dokundurma (tariz) sanatı, sınavlarda "alay, alaysı anlatım" soru köküyle de sorulabilmektedir.

Mübalâğa
(Abartma)

Bir durumu olduğundan daha büyük ya da daha küçük gösterme sanatıdır.

- ➔ Yüce dağ başında bir ulu kartal Açmış kanadını dünyayı örter
- ➔ Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır.
- ➔ Gözyaşım sel oldu, bayırları sildi süpürdü.
- ➔ Avuç içi kadar yere yirmi beş kişi oturduk.
- ➔ Senin için gök kubbeyi yerlere çalarım yar.

Pür Dikkat

Mecazlı söylenen her söz abartma değildir. Abartmada bir kavrama aşırı ölçüler yüklenir, kavram büyütülür ya da küçültülür.

Dolaylama

Bazı canlı ya da cansız varlıklar doğrudan anlatılmak yerine başka kavramlarla anlatılır. Bir kavramın birkaç sözcükle anlatıldığı bu sanata dolaylama denir.

- beyaz altın → pamuk
- meşin yuvarlak → top
- file bekçisi → kaleci
- kara elmas → kömür

Pür Dikkat

Dolaylamada kavramla söylenen sözler arasında bir ilgi aranmaz. Bunlar aslında canlı ya da cansız varlıklara takılmış "lakap"lardır.

Örneğin, Zeki Müren'in lakabı nedir, diye sorulduğunda "Sanat Güneşi" yanıtı verilecektir.

Güzel
Alandırma

Söylenmesi kulağa hoş gelmeyen, olumsuz ya da ürkütücü anlamlar çağrıştıran sözlerin daha olumlu, kabullenilebilir sözlerle anlatılmasıdır.

- ölmek → rahmete kavuşmak
- gömmek → toprağa vermek
- verem → ince hastalık
- cin → iyi saatte olsunlar

Sözcükler Arasındaki
Anlam İlişkileri

Eş ve Yakın Anımlı Sözcükler:

Eş Anımlı kara - siyah } Yazılışları farklı
muallim - öğretmen } anlamları aynı
hafıza - bellek } sözcükler
mektep - okul }

Yakın Anımlı küsmek - gücenmek } Anlamları birbirine yakın
oturmak - çökmek } ama anlamca tam örtüşmeyen
ılık - sıcak } sözcükler
serin - soğuk }

Karşıt (Zıt) Anımlı Sözcükler:

Nitelikleri ve durumları birbirine ters düşen sözcüklere karşıt anlamlı sözcükler denir.

- ➔ Az veren candan çok veren maldan...
- ➔ Akıllı, köprü arayınca ya da kadar deli, köprüyü geçer.
- ➔ Eskisi olmayanın yenisi olmaz.

Pür Dikkat

Bir sözcüğün olumsuz biçimi, o sözcüğün karşıt anlamlısı değildir. "başarılı-başarısız", "koşmak-koşmamak" sözcükleri karşıt anlamlı değildir. "Başarısız" sözcüğü "başarılı"nın olumsuzu, "koşmamak" sözcüğü "koşmak" sözcüğünün olumsuzudur.

Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler:

Yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere eş sesli sözcükler denir.

gül (bitki anlamında):

Kışın yaprağını döken, dikenli, çalı veya ağaçlık şeklinde bir süs bitkisi ve bu bitkinin katmerli, güzel kokulu çiçeği.

✓ Yakasına bir gül takarak gelmiş.

gül- (eylem anlamında):

Hoşuna, tuhafına giden durumlar karşısında sesli veya sessizce duygularını açığa vurmaktır.

✓ Gülerek konuşması herkesi sinirlendiriyordu.

Verilen örneklerde "gül" ve "gül-" sözcükleri eş seslidir. Çünkü yazılışları aynıdır ama aralarında hiçbir anlam ilişkisi yoktur.

çay (akarsu)	→	çay (içecek)
at (hayvan)	→	at (atmak eylemi)
yüz (surat)	→	yüz (yüzmek eylemi)

Pür Dikkat

Yazılışları aynı gibi görünmesine rağmen söylenişleri (düzeltme işaretlerinden dolayı) farklı olan sözcükler sesteş değildir:

- ⊙ kar - kâr
- ⊙ alem (bayrak) - âlem (dünya)

Genel-Özel İlişkili Sözcükler:

Genel Anlamlı Sözcükler:

Anlam kapsamı geniş olan, altında birden çok tür barındırabilen sözcüklerdir.

✓ bitki, taşit, sanatçı, yemek, ülke...

Özel Anlamlı Sözcükler:

Anlam kapsamı dar olan, kavramları tek tek karşılayan sözcüklerdir.

✓ hanımeli, bisiklet, Sezen Aksu, mantı, Türkiye...

Yansıma Sözcükler:

Doğadaki varlıkların seslerine benzetilerek oluşturulan sözcüklere yansıma sözcükler denir.

Örnek: Tak, şır, hav, gür, me ...

Bu sözcüklerden isim ve fil türetilir: takırtı, şırıltı, havlamak, gürelemek, melemek...

Not!

Kalıplaşmış Söz Öbekleri

İkilemeler

Anlatıma güç kazandırmak amacıyla iki sözcüğün değişik yollarla yan yana kullanılmasıyla oluşan söz öbeklerine ikileme denir. İkilemeler çeşitli şekillerde oluşur:

Eş ya da Yakın Anlamlı

Doğru dürüst, yalan yanlış, kırık dökük...

Karşıt Anlamlı

Gece gündüz, aşağı yukarı, er geç, irili ufaklı...

Biri Anlamlı Biri Anlamsız

Ufak tefek, yırtık pırtık, eğri büğrü, kaba saba...

İkisi de Anlamsız

Abuk sabuk, mırın kırın, ıvır zıvır, abur cubur...

Aynı Sözcüğün Yinelenmesiyle

Yavaş yavaş, ince ince, koşa koşa, hıçkıra hıçkıra...

Yansıma Sözcüklerle

Şırlı şırlı, çatır çatır, fokur fokur, gürül gürül...

Pekiştirmeler

Anlatımı güçlendirmek amacıyla kullanılan ek, sözcük ya da öbeklerdir. Çeşitli şekillerde yapılabilir:

sıcak	→	sımsıcak	} (sözcüğün ilk hecesinin bir sesle (m, p, r, s) yinelenmesiyle)
mavi	→	masmavi	
gündüz	→	güpegündüz	
temiz	→	tertemiz	
sıcak	→	pek sıcak	} (sözcüğün önüne pekiştirme anlamlı bir sözcük getirilerek)
güzel	→	çok güzel	
iyi	→	oldukça iyi	
sıcak	→	cehennem gibi sıcak	} (benzetme yoluyla pekiştirme)
güzel	→	melek gibi güzel	
küçük	→	el kadar küçük	
sıcak	→	sıcak mı sıcak	} ("mi" edatı ve "de" bağlacıyla)
hızlı	→	hızlı mı hızlı	
konuşuyor	→	konuşuyor da konuşuyor	

Pür Dikkat

Bazı sözcüklere "-ce, -cık, -mtırak, -msı" ekleri getirilerek sözcüklere küçültme anlamı verilir. Bunlara "küçültme" anlamlı sözcükler denir. Bu sözcüklerde "tam olmama, tamama yakın olma" anlamı vardır.

Örnek:

tatlımsı çörek, güzelce kız, yaşlıca adam, acımtırak biber...

Deyimler

Bir kavramı, bir durumu daha güçlü ve etkili şekilde anlatmak amacıyla kurulmuş söz öbeklerine deyim denir.

- Sonunda **kabak başına patladı**.
- Gördüğümüz korkunç manzara hepimizi **can evimizden vurmuştu**.
- **Bağrına taş basarak** yıllar yılı beklemişti.
- Çok zor bir durumla karşı karşıyasın, şimdi **ayıkla pirincin taşını**.

Deyimler farklı biçimlerde olabilir:

Master Kalıpları	→	Göz atmak, dil dökmek, etekleri zil çalmak
Öbekleşmiş Sözlerle	→	Püf noktası, eli maşalı, kelle koltukta
Ünlem Biçiminde	→	Vay canına!, Yok canım!, Hele şükür!
Soru Biçiminde	→	Hangi rüzgâr attı?, Hangi dağda kurt öldü?
Cümle Biçiminde	→	İğne atsan yere düşmez. İncir çekirdeğini dolduramaz.
Öykü Biçiminde	→	Bizim tavuk bir yumurta yumurtlar, yedi mahalle duyar; elin kısırağı küheylan doğurur, ses çıkmaz.

Atasözleri

Atasözleri, geniş halk yığınlarının yüzyıllar boyunca edindiği deneyimlerden ve bunlara dayanan düşüncelerden doğmuş yargılardır. Atasözleri; bir ulusun ortak düşünce, kanı ve tutumunu belirtir. Genel geçerli yargılardır, yani bir atasözle belgelendirilen tutumun doğruluğu herkesçe kabul edilir.

Atasözlerinin en önemli özelliği, yol göstermesi ve öğüt vermesidir. Bununla birlikte çeşitli ifade özellikleri de vardır.

- ⊖ Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür. **Sosyal olayların nasıl olageldiğini bildirir.**
- ⊖ Minareyi çalan, kılıfını hazırlar.
- ⊖ Araba devrilince yol gösteren çok olur.
- ⊕ Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır. **Doğa olaylarının nasıl olageldiğini belirtir.**
- ⊕ Zemheride kar yağmadan kan yağması iyi.
- ⊕ Mart yağar, nisan övünür; nisan yağar, insan övünür.
- Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar. **Ahlâk dersi ve öğüt verir.**
- Bugünün işini yarına bırakma.
- Yoldan kal, yoldaştan kalma.
- ⊕ Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var. **Töre ve gelenekleri bildirir.**
- ⊕ Kızını dövmeyen, dizini döver.
- ⊕ Kız beşikte, çeyiz sandıkta.

Pür Dikkat

Atasözleri de deyimlerde olduğu gibi kalıplaşmış sözlerdir ve bu kalıplar bozulmaz, aksi takdirde anlatım bozukluğu kabul edilir.

- ⊕ Gün doğmadan neler doğar. ✓
- ⊕ Güneş doğmadan neler doğar. ⊖

TEST

1. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangisi gerçek anlamda kullanılmıştır?

- A) Bu tür yayınlardan dolayı şiddete toplumca alışmaya başladık.
- B) Söylediklerini yadsıyarak kendini aklamaya çalışmıştı.
- C) Şair eserlerinde oldukça berrak bir dil tercih ediyordu.
- D) Eski dostlarıyla ilişkisi kesilince iyice bunalıma girmişti.
- E) Bunu geçen ayki borcuma sayarsanız hesabı kapatabiliriz.

2. (I) Eleştirel düşünme, yaşam karşısında temel bir duruştur. (II) Bir olgunun özüne inerek her boyutuyla sorgulamak için eleştirel düşünce şarttır. (III) Bu düşüncenin en temel özelliği, her söylenilene körü körüne inanmamıza engel olmasıdır. (IV) Eleştirel düşünen insanlar, gerçekten özgürlüğe kavuşurlar. (V) Hayatın olumlu ve olumsuz yönlerini ancak özgür insanlar gerçekten ayırt edebilirler.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde kişileştirmeye başvurulmuştur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Aşağıdakilerden hangisinde bir sözcük, benzetme amacı güdülmeden başka bir sözcüğün yerine kullanılmıştır?

- A) Kar fırtınası, gören herkesi kendisine hayran bırakıyor.
- B) Çin'in gelenek ve göreneklerine olan bağlılığını herkes biliyor.
- C) Bu sık yağmur ormanları, âdeta yeşil bir kâbustu.
- D) Bu deniz bitkileri, hayatta kalma çabası veriyordu.
- E) Hayatımın son dört yılını bu şehirde geçirdim.

4. "Çek-" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde araç içerisinde verilen anlamına uygun olarak kullanılmamıştır?

- A) Tartsan kırk kilo bile çekmezdi. (Tartıda ağırlığı olmak)
- B) Maçın son dakikalarında futbolcu şut çekti. (Atmak)
- C) Belediye, mahalleye yeni bir boru hattı çekti. (Döşemek)
- D) Büyük ikramiyeyi kazanmak için bilet çekti. (Dilemek)
- E) Elindeki lastiği durmadan çekiyordu. (Germek)

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kinaye (değince) vardır?

- A) Onu günlerdir ufacak bir iş için bekletiyorlar.
- B) Genç yazarın kitaplarının âdeta delisi olmuştur.
- C) Yeni başladığı işte ona kimseden hayır yok.
- D) Sıcakta çok dolaşınca başına güneş geçmişti.
- E) Şu çocuğun elinden tutman gerekirdi.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, algılanabilirliği bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Zaman, ne olduğunu anlamadan geçip gidiyordu.
- B) Gördüğü rüya, onu derinden etkilemişti.
- C) Bedenine sığmayan yaratıcı ruh, ızdıraba sebep oluyordu.
- D) Her şeye rağmen adalet, herkes için aynı olmalıydı.
- E) Rüzgâr hatırlatıyordu bize unuttuğumuz tüm şarkıları

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Ağır metallerden oluşan bir alaşım hazırlamasını istemişti.
- B) Çiçekler arasındaki ahenk, insanı etkiliyordu.
- C) Sanki gözlerine perde çekilmişti, hiçbir şey görmüyordu.
- D) Bu çiçeği, güneş alan bir yere koymalısınız.
- E) Son konuşmasıyla yine şimşekleri üzerine çekmişti.

8. "Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır." atasözünün anlamca karşıtı olabilecek atasözü aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Söz dediğin yaş deridir, nereye çekersen oraya gider.
- B) Lokma karın doyurmaz, şefkat artırır.
- C) İstediyini söyleyen, istemediyini işitir.
- D) Karaya sabun, deliye öğüt neylesin
- E) Lafla peynir gemisi yürümez.

9. Deyimler, ölçünlü Türkiye Türkçesinde yalın olarak kullanılmayan pek çok eski ögeyi yapısında koruduğundan geleneklerimize, kültür tarihimize ışık tutmakta diyebiliriz. Deyimlerin izlerini sürdürükçe, ilk kullanım yerlerini gördükçe söz öbeklerinin nasıl bir deyimleşme sürecinden geçerek hayat buldukları anlaşılmaktadır. Örneğin, bugün ---- (ayaklanmak, isyan etmek) söz öbeği, yeniçerilerden; pabucu dama atılmak da esnaf teşkilatından kaynaklanarak deyimleşmiştir. Bunların ilk çıkış noktaları, gerçek anlamlarını yansıtmaktadır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki deyimlerden hangisi getirilebilir?

- A) kazan kaldırmak
- B) ocağına incir ağacı dikmek
- C) okkanın altına girmek
- D) divan durmak
- E) kavuk sallamak

10. Günümüz yazarları, kalemini eline aldığıında daha ilk kelimedden kitabın ne kadar satacağını hesaplayarak cümle kurma çabasıındadır. Bundan daha kötüsü ise eleştirmenlerin, yazarların bu tutumlarına çanak tutmalarıdır.

Bu parçada "çanak tutmak" deyimini ile anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eleştirmenlerin, yazarların kitap yazma sürecindeki duruşlarını destekledikleri
- B) Kitap eleştirmenlerinin, olumsuz bir durumun oluşmasına sebebiyet verdiği
- C) Son dönemlerde ticari kaygılar güdülerek eserler yazıldığı
- D) Günümüzde edebî kimliği olmayan değersiz eserlerin sayıca arttığı
- E) Eleştirmenlerin kişisel çıkarları için olumsuzluklara göz yumduğu

11. Anadolu toprakları en eski kültür medeniyetlerinin beşiğidir. Bu topraklar binlerce farklı topluma ev sahipliği yapmış ve öyle etkileşimlere kucak açmıştır ki... Ancak bu toprakların asıl büyüü, birbirinden bağımsız bu tınıları tek bir melodide birleştiren bir türkü olmasıdır.

Bu parçada altı çizili söz öbeği ile Anadolu'yla ilgili olarak anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dünyanın en eski kültür merkezlerinden biri olduğu
- B) Birbirinden farklı yapıtlara konu olduğu
- C) Medeniyetler arası bir kültüre sahip olduğu
- D) Birçok toplumun oluşmasında tesiri olduğu
- E) Geçmişten bugüne birçok toplumun yurdu olduğu

Cümle

Duygu ve düşünce ifade eden, çeşitli yargılar bildiren sözcük ve sözcük gruplarına cümle denir.

Eş Anımlı Cümleler

Bir cümlenin iletisi, cümlenin temel yargısı bozulmadan çeşitli şekillerde dile getirilebilir. Sözcükler farklı olsa da anlamı bire bir aynı cümlelere eş anlamlı cümleler denir.

- ⊙ Bir romanı değerli kılan asıl şey, insanı bir bütün olarak ele alabilme başarısıdır.
 - ⊙ İnsanı tüm özellikleriyle anlatabilen romanlar nitelikli sayılabılır sadece.
- } Anlamca bire bir aynı.

Yakın Anımlı Cümleler

Bazı cümleler bire bir aynı olmasa da duygu ve düşünce bakımından neredeyse aynıdır. Bu tür cümlelere yakın anlamlı cümleler denir.

- ⊙ Sanat, yaşamı ele alır fakat eleştirinin konusu eserdir.
 - ⊙ Eleştirmenler yaşamla değil, yapıyla ilgilenir.
- } Anlamca çok yakın.

Çelişen Cümleler

İlettikleri duygu ve düşünce bakımından tamamen ters olan cümlelerdir.

- ⊙ Bir eserin değerini belirleyen anlatıldığı şey değil, onu anlatma şeklidir.
 - ⊙ İçerikten çok üsluba önem veren yapıtların niteliği tartışılır.
 - ⊙ İnsan geçmişteki davranışlarını aklıyla ve yüreğiyle sorgulayabilmelidir.
 - ⊙ Geçmişe takılıp kalmak insanı hiçbir yere götürmez, kişi her zaman ileri bakmalıdır.
- } Anlamca çelişir.
- } Anlamca çelişir.

Anımlarına Göre Cümleler

Olumlu Cümleler

Cümlenin yüklemde belirtilen iş ya da oluşun, yani yargının, gerçekleştiğini gösteren cümlelerdir.

- ✓ Dünkü sınavdan sonra bütün gün ders çalıştım.
- ✓ Mutfakta yiyecek bir şeyler var.
- ✓ Senin yaptığın bu yemekler oldukça güzel.
- ✓ Bu konuda da oldukça başarılısın.

Olumsuz Cümleler

Olumlu cümlelerin aksine, cümledeki yargının gerçekleşmediğini bildiren cümlelerdir. Cümledeki işin gerçekleşmediği, yüklemdeki bazı ek ve sözcüklerden anlaşılır.

Olumsuzluk Bildiren Ek ve Sözcükler

- ma/me-

- sız, siz, suz, süz, yok, değil

- ✓ Dünkü sınavdan sonra bugün ders çalışmadım.
- ✓ Mutfakta yiyecek hiçbir şey yok.
- ✓ Senin yaptığın bu yemekler hiç güzel değil.
- ✓ Bu konuda da başarısızısın.

Pür Dikkat

Olumlu ya da olumsuz cümle, yüklem gerçekleşmesiyle ilgilidir. Cümlenin içeriği ya da günlük hayattaki olumlu-olumsuz durumların konuyla bir ilgisi yoktur.

⊙ Bisikletten düşen çocuk fena yaralandı.

Yukarıdaki cümledeki yargı (yani yaralanma işi) gerçekleştiği için **cümle olumludur**.

Biçimce Olumlu-Anlamca Olumsuz Cümleler

- ✓ Sanki bütün işleri kendisi yaptı. (yapmadı)
- ✓ Bu dediğine inanır mıyım ben hiç? (inanmam)
- ✓ Gel de bu söylenenlere inan. (inanma)
- ✓ Kırmızıda da geçilir mi? (geçilmez)
- ✓ Onu ne sınıfta ne de kütüphanede bulabildik. (bulamadık)

Yüklemde olumsuzluk bildiren herhangi bir ek ya da sözcük olmasa da cümlelerden olumsuz anlam çıkar.

Biçimce Olumsuz-Anlamca Olumlu Cümleler

- ✓ Seni hiç tanımaz mıyım ben? (tanırım)
- ✓ Resepsiyonda kimler yoktu ki... (herkes vardı)
- ✓ Onu sevmiyor değilim aslında. (seviyorum)
- ✓ Dolapta yok yok. (her şey var)
- ✓ Ufaklığın yalan söylediğini anlamaz mıyım? (anlarım)

Yüklemde olumsuzluk bildiren herhangi bir ek ya da sözcük olsa da cümlelerden olumlu anlam çıkar.

Soru Cümleleri

Soru cümlelerini iki başlıkta incelemek mümkündür:

1. Gerçek Soru:

Bir yanıt almak amacıyla kullanılan soru cümlelerdir:

- ↳ Yarın nereye gideceksin?
- ↳ Kiminle, saat kaçta görüşecekmış?

2. Sözde Soru:

Düşüncelerin soru yoluyla ifade edildiği, yanıt almak amacıyla kullanılan soru kalıplarıdır. Bu soru cümleleri çeşitli anlamlar barındırır:

- ⊖ Bunca işi sen mi yaptın? (inanmama)
- ⊖ İki üç milyonun lafı mı olur? (azımsama)

Sözde sorular, Anlatım Biçimleri ünitesinde de sorulmaktadır.

2025

HİBRİT
KİTAP

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI AKADEMİ GİRİŞ SINAVI

MEB-AGS ÖABT

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ KONU ANLATIMLI

e-Kitaba ve video derslere
erişebilmek için
QR kodu okutunuz.

Fiziksel Kitap

HİBRİT
KİTAP

e-Kitap

Video Ders Hediye

ARTIFORCE, TÜBİTAK-TEYDEB Destek Programından yararlanılarak geliştirilmiştir (Proje No: 7230451).
Ürün/hizmet ile ilgili tüm sorumluluk Pegem Akademi Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Hizmetleri Tic. AŞ'ye aittir.

PEGEM AKADEMİ

Komisyon

MEB-AGS ÖABT Türk Dili ve Edebiyatı Konu Anlatımlı

ISBN 978-625-6287-95-2

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: 2024, Ankara

Proje-Yayın: Pegem

Dizgi-Grafik Tasarım: Berna Ardiç Arslan

Kapak Tasarımı: Pegem

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.

No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

Değerli Okuyucularımız,

Elinizdeki bu kitap, MEB-AGS ÖABT TÜRK Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Alan Bilgisi Testi kapsamındaki soruları çözmek için gerekli bilgi, beceri ve teknikleri edinme ve geliştirme sürecinde siz değerli okuyucularımıza kılavuz olarak hazırlanmıştır.

Kitabın hazırlanış sürecinde, sınav kapsamındaki temel alanlarda kapsamlı alanyazın taraması yapılmış, bu kitabın gerek MEB-AGS ÖABT'de gerekse gelecekteki meslek hayatınızda ihtiyacınızı maksimum derecede karşılayacak bir başucu kitabı niteliğinde olması hedeflenmiştir.

Detaylı, güncel ve anlaşılır bir dilde yazılan konu anlatımları, çıkmış sorular ve detaylı açıklamalarıyla desteklenmiş, her ünite içeriği ÖSYM formatına uygun, çözümlü test sorularıyla pekiştirilmiştir. Ayrıca konu anlatımlarında verilen bilgi ve çözüm tekniklerine ek olarak uyarı kutucuklarıyla önemli konulara dikkat çekilmiştir.

Yoğun bir araştırma ve çalışma sürecinde hazırlanmış olan bu kitapla ilgili görüş ve önerilerinizi pegem@pegem.net adresini kullanarak ya da **0538 594 92 40** numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Başarılar...

 Kitabın içeriği, MEB'in yapacağı program değişikliği veya buna bağlı olarak ÖSYM'nin sınav içeriğinde yapacağı değişiklik durumunda, kitabın dijital hâlinde (aktivoasyon geçerlilik süresince) güncellenerek siz değerli adaylara sunulur.

TÜM KİTAPLAR YANINDA; CEPTE, TABLETTE VE MASANDA

Hibrit kitaplarda kullanıcılar;

- 1 Kitabın dijital formatına erişim sağlayabilir.
- 2 Kitabın bölümleri altında video derslere erişim sağlayabilir.
- 3 Konu sonu testlerini çözebilir.

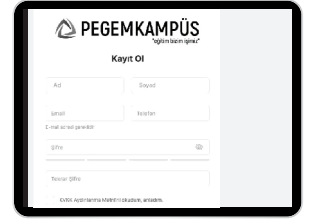

Yapay zekânın öğrenme analizinizi yapabilmesi için interaktif içeriklere etkileşim bırakmanız gerekmektedir. Etkileşim bırakmak için testlerde yer alan cevap seçeneklerini sistem üzerinde işaretlemeniz gerekmektedir. Böylelikle yapay zekâ bırakılan etkileşimler sonrasında sizlerin başarı durumlarını tespit ederek eksik tespitinizi gerçekleştirecektir.

Pegem Kampüs web sitesi üzerinden aktivasyon kodunuzu aktif edebilmek ve içeriklere erişebilmek için aşağıdaki adımları takip ediniz:

1. Adım Üyelik

Mevcut tarayıcınızın adres çubuğuna **arti.pegemkampus.com** yazarak web sitemiz üzerinden üyeliğinizi gerçekleştirebilirsiniz.

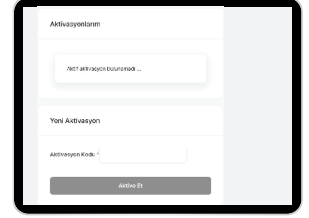

2. Adım Aktivasyon

Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sol menüde yer alan "**Aktivasyonlarım**" sekmesine girerek kodunuzu aktif edebilirsiniz.

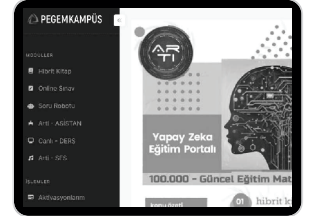

Yırtmayınız
Kaziyınız

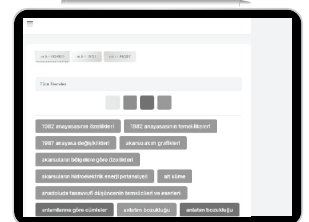
3. Adım Ürünlerim

Aktivasyon işleminizi tamamladıktan sonra menüde aktif hâle gelen "**Hibrit Kitap**" sekmesine tıklayarak içeriklere ulaşabilirsiniz.

4. Adım Yapay Zekâ Asistan

Hibrit kitaptaki işaretlemeleriniz doğrultusunda eksik tespitinizi yapabilmek için menüdeki "**Arti-Asistan**" sekmesine tıklayabilirsiniz. Eksiklerinizi tamamlamak ve daha fazla içerik görmek için pegemkampus.com adresini ziyaret edebilirsiniz.

Aktivasyon kodu kitabınızın iç kapağında yer almaktadır. Aktivasyon kodu ile aktif ettiğiniz hibrit kitaba erişim 31.08.2025 tarihine kadar geçerlidir.

Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55

ALAN BİLGİSİ

1. Bölüm: Eski Türk Dili

I. Dil Nedir? Özellikleri Nelerdir?	3
Dillerin Sınıflandırılması.....	3
A. Yapı Bakımından Dünya Dilleri	3
B. Köken Bakımından Dünya Dilleri.....	5
C. Söz Dizimi Bakımından Dünya Dilleri.....	5
D. Ural-Altay Dil Ailesi ve Özellikleri.....	6
Çözümlü Test	8
Çözümler	9
E. Altay Dilleri Teorisi.....	10
F. Nostratik Teorisi.....	11
G. Avrasyatik Teorisi	11
H. Monogenist Teori.....	11
I. Güneş Dil Teorisi.....	11
Çözümlü Test	12
Çözümler	14
İ. Türk Dilinin Orhon Türkçesinden Önceki Dönemleri I	6
Çözümlü Test.....	18
Çözümler.....	20
II. Orhon Türkçesi (Köktürkçe).....	21
A. Orhon Türkçesinin Ses Özellikleri	23
B. Orhon Türkçesinde Sözcük Yapımı	24
C. Orhon Türkçesinde İsim Soylu Sözcük Türleri	24
D. Orhon Türkçesinde Fiiller.....	26
E. Orhon Türkçesi Örnek Metinler ve Uygulama Çalışması	28
Çözümlü Test	35
Çözümler	37
III. Eski Uygur Türkçesi	38
A. Budist Uygur Edebiyatı (Burkancı Edebiyat).....	38
B. Maniheizm Uygur Edebiyatı.....	40
C. Nasturi Uygur Edebiyatı.....	40
D. Din Dışı Uygur Metinleri.....	40
E. Eski Uygur Türkçesi İle İlgili Önemli Çalışmalar	40
F. Eski Uygur Türkçesinde "Y" ve "N" Ağızları.....	41
G. Orhon Türkçesi ve Eski Uygur Türkçesi Arasındaki Farklılıklar.....	42
H. Eski Uygur Türkçesi Örnek Metinler ve Uygulama Çalışması	42
Çözümlü Test	47
Çözümler	49
IV. Karahanlı Türkçesi	50
A. Karahanlı Türkçesiyle Oluşturulan Eserler	50
B. Karahanlı Türkçesinin Ses Özellikleri.....	52
C. Karahanlı Türkçesinde Sözcük Yapımı.....	52
D. Karahanlı Türkçesinde İsim Soylu Sözcükler.....	53
E. Karahanlı Türkçesinde Fiiller.....	54
F. Karahanlı Türkçesi Örnek Metinler ve Uygulama Çalışması.....	56
Çözümlü Test	61
Çözümler	63

V. Doğu Türk Dili - Harezmi Türkçesi.....	64
A. Harezmi Türkçesiyle Oluşturulan Eserler	64
B. Harezmi Türkçesinin Ses Özellikleri	65
C. Harezmi Türkçesi Şekil Bilgisi	65
D. Harezmi Türkçesinde Sözcük Yapımı	66
E. Harezmi Türkçesinde Fiiller	67
F. Harezmi Türkçesinde Ek-Fiiller.....	68
G. Harezmi Türkçesinde Fiilimsiler	68
H. Altın Orda Devleti Dönemi'nde Yazılan Eserler	69
I. Harezmi Türkçesi Örnek Metinler ve Uygulama Çalışması	69
Çözümlü Test	73
Çözümler	75
VI. Kuzey Türk Dili - Kıpçak Türkçesi	76
A. Kıpçak Türkçesiyle Oluşturulan Eserler	76
B. Kıpçak Türkçesinin Ses Özellikleri.....	78
C. Kıpçak Türkçesi Şekil Bilgisi	79
D. Kıpçak Türkçesinde Sözcük Yapımı.....	79
E. Kıpçak Türkçesinde Fiil Çekimi	80
F. Kıpçak Türkçesi Örnek Metinler ve Uygulama Çalışması	81
Çözümlü Test	84
Çözümler	86
VII. Doğu Türk Dili - Çağatay Türkçesi	87
A. Çağatay Türkçesi Sözlükleri	87
B. Çağataycanın Önemli Sanatçıları.....	88
C. Çağatay Türkçesinin Ses Özellikleri	91
D. Çağatay Türkçesinde Sözcük Yapımı.....	92
E. Çağatay Türkçesi Şekil Bilgisi.....	92
F. Çağatay Türkçesinde Fiil Çekimi	93
G. Çağatay Türkçesinde Ek-Fiiller	94
H. Çağatay Türkçesinde Fiilimsiler	94
I. Çağatay Türkçesi Örnek Metinler ve Uygulama Çalışması	95
Çözümlü Test	98
Çözümler	100
VIII. Batı Türk Dili - Eski Anadolu Türkçesi (Oğuzca)	101
A. Eski Anadolu Türkçesi Eserleri.....	101
B. Eski Anadolu Türkçesinin İmla Özellikleri	104
C. Eski Anadolu Türkçesinin Ses Özellikleri	104
D. Eski Anadolu Türkçesinde Sözcük Yapımı.....	105
E. Eski Anadolu Türkçesi Şekil Bilgisi	105
F. Eski Anadolu Türkçesinde Fiil Çekimi	106
G. Eski Anadolu Türkçesinde Fiilimsiler.....	107
H. Eski Anadolu Türkçesi Örnek Metinler ve Uygulama Çalışması	107
Çözümlü Test	113
Çözümler	115

IX. Batı Türk Dili - Osmanlı Türkçesi.....	116
A. Osmanlı Türkçesinin Dil Özellikleri.....	116
B. Ses Özellikleri.....	116
C. Biçim Özellikleri.....	116
D. Alfabe.....	117
E. İsim Çekim Ekleri.....	117
F. Fiil Çekimi.....	118
G. Yapım Ekleri.....	119
H. Fiilimsiler.....	119
I. İsim Tamlamaları.....	119
J. Genel Bilgi.....	120
K. Osmanlı Türkçesi Örnek Metinler ve Uygulama Çalışması.....	121
Çözümlü Test.....	123
Çözümler.....	125
X. Çağdaş Türk Dilleri.....	126
A. Türk Dillerinin Adlandırılması.....	126
B. Türk Dillerinin Tasnifi.....	126
C. Türk Dil Grupları.....	126
D. Kıpçak Grubu Türk Dilleri (Kuzey).....	126
E. Karluk Lehçeleri.....	129
F. Oğuz Lehçeleri.....	130
G. Sibirya Lehçeleri.....	131
H. Diğer Lehçeler.....	132
I. Yok Olma Tehlikesiyle Karşı Karşıya Olan Türk Dilleri.....	133
Çözümlü Test.....	135
Çözümler.....	137
Karma Test - I.....	138
Çözümler.....	141
Karma Test - II.....	143
Çözümler.....	146
Karma Test - III.....	148
Çözümler.....	151
Karma Test - IV.....	153
Çözümler.....	156
Karma Test - V.....	158
Çözümler.....	161

2. Bölüm: Yeni Türk Dili

I. Ses Bilgisi (Fonetik).....	163
A. Ünlüler (Vokaller).....	163
B. Ünsüzler (Konsonant).....	164
C. Türkçenin Ses Özellikleri.....	167
D. Seslerin Birleşmesi.....	167
E. Ses Olayları.....	169
Çözümlü Test.....	176
Çözümler.....	179

II. Biçim Bilgisi (Morfoloji).....	181
A. Kök ve Özellikleri.....	181
B. Ekler ve Özellikleri.....	182
Yapım Ekleri.....	182
Çekim (İşletme) Ekleri.....	183
C. Yapıları Bakımından Kelimeler.....	186
Basit Kelime.....	186
Türemiş Kelime.....	186
Birleşik Kelime.....	186
Çözümlü Test.....	189
Çözümler.....	192
III. Fiiller.....	194
A. Anlamına Göre Fiiller.....	194
B. Fiillerin Çekimlenmesi.....	194
C. Ek-Fiil.....	194
D. Yapısına Göre Fiiller.....	196
E. Fiilimsiler.....	197
F. Fiillerde Çatı.....	199
Çözümlü Test.....	203
Çözümler.....	206
IV. İsimler.....	208
A. Varlıklara Verilişlerine Göre İsimler.....	208
B. Varlıkların Niteliklerine Göre İsimler.....	208
C. Varlıkların Niceliklerine (Sayılarına) Göre İsimler....	209
D. Yapısına Göre İsimler.....	209
E. İsimlerin Çekimlenmesi.....	209
F. İsim Tamlaması.....	209
Çözümlü Test.....	213
Çözümler.....	216
V. Yardımcı Sözcük Türleri.....	218
A. Zamirler (Adıllar).....	218
B. Sıfatlar.....	220
C. Zarflar.....	222
D. Yardımcı Sözcük Türleriyle İlgili Uyarılar.....	223
Çözümlü Test.....	224
Çözümler.....	227
VI. Görevli Sözcükler.....	228
A. Edatlar.....	228
B. Bağlaçlar.....	229
C. Ünlemler.....	229
Çözümlü Test.....	231
Çözümler.....	234

VII. Söz Öbekleri (Kelime Grupları).....	235
A. Tekrar Grupları (İkilemeler).....	235
B. Bağlama Grupları	235
C. Sıfat Tamlaması Grupları.....	235
D. İsim Tamlaması ve İyelik Grubu.....	235
E. Birleşik İsim Grupları	236
F. Birleşik Fiil Grupları	236
G. Ünvan Grupları.....	236
H. Ünlem Grupları	236
İ. Sayı Grupları.....	236
J. Edat Grupları.....	236
K. Fiilimsi Grupları	236
L. Kısaltma Grupları	237
M. İsnat Grupları	237
N. İlgı Grubu (Genitif Grup).....	237
O. Yönelme Grubu (Datif Grubu).....	237
P. Bulunma Grubu (Lokatif Grubu).....	237
R. Ayrılma Grubu (Ablatif Grubu).....	237
S. Vasıta Grubu.....	237
Çözümlü Test	239
Çözümler	241
VIII. Cümle Öğeleri.....	242
A. Yüklem	242
B. Özne.....	243
C. Yardımcı Öğeler (Tümleçler)	243
Nesne (Düz Tümleç).....	243
Dolaylı Tümleç	243
Zarf Tümleci.....	244
Edat Tümleci	244
IX. Cümle Türleri.....	245
A. Yüklemine Yerine Göre Cümleler	245
B. Yüklemine Türüne Göre Cümleler.....	245
C. Anlamına Göre Cümleler	246
D. Yapısına Göre Cümleler	247
Çözümlü Test	249
Çözümler	252
Karma Test - I	254
Çözümler	257
Karma Test - II	260
Çözümler	263
Karma Test - III	265
Çözümler	268
Karma Test - IV	270
Çözümler	273

3. Bölüm: Türk Halk Edebiyatı

I. Halk Bilimi	275
A. Halk Edebiyatı ve Araştırma Yöntemleri	275
B. Halk Bilimi Yöntem ve Kuramları	275
C. Halk Bilimi Kapsamı ve Saha Çalışmaları	282
D. Halk Bilimi Alanında Çalışmış Önemli Araştırmacılar	284
E. Halk Edebiyatının Yazılı Kaynakları.....	285
II. İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı.....	288
A. Sözlü Türk Edebiyatı (... - VIII. yy.)	289
B. Yazılı Türk Edebiyatı (VIII. yy. - X. yy.)	290
Çözümlü Test	291
Çözümler	294
III. İslam Kültürü Etkisindeki Türk Halk Edebiyatı	295
Halk Şiirinde Tür ve Şekil.....	295
Redif ve Kafiye (Uyak) Türleri.....	295
Halk Şiirinde Tema, Dil ve Üslup.....	296
Halk Şiirinde Kullanılan Heceli Nazım Şekilleri	296
Halk Şiirinde Kullanılan Aruzlu Nazım Şekilleri	300
Çözümlü Test	302
Çözümler	305
A. Anonim Halk Edebiyatı.....	306
Anonim Halk Edebiyatı Söylemelik Türleri	306
Mâni.....	306
Türkü.....	307
Ağıt.....	308
Ninni.....	308
Anonim Halk Edebiyatı Konuşmalık Türleri	309
Tekerleme	309
Bilmece.....	310
Atasözleri	310
Deyimler	311
Alkışlar ve Kargışlar	311
Anonim Halk Edebiyatı Seyirlik Türler (Geleneksel Türk Tiyatrosu)	311
Karagöz Oyunu.....	311
Orta Oyunu.....	312
Meddah	312
Kukla Oyunu.....	313
Köy Seyirlik Oyunları.....	313
Anonim Halk Edebiyatında Anlatmalık Türleri.....	314
Destan Kitapları / Nameler, Tekke-Tasavvuf Kaynaklı Eserler	314
Efsane	320
Destan (Epik Destan)	320
Mit.....	324
Halk Hikâyesi.....	328
Kahramanlık Hikâyeleri	330
Sevda Konulu Hikâyeler	332
Masal	336
Fıkra	339
Çözümlü Test	342
Çözümler	345

B. Âşık Edebiyatı.....	347
XVI. Yüzyıl Âşıkları.....	349
XVII. Yüzyıl Âşıkları.....	349
XVIII. Yüzyıl Âşıkları.....	350
XIX. Yüzyıl Âşıkları.....	350
XX. Yüzyıl Âşıkları.....	351
Çözümlü Test	355
Çözümler	358
C. Tekke Tasavvuf Edebiyatı (Dini-Tasvufi Türk Edebiyatı) ...	359
Tekke Edebiyatı Nazım Türleri	359
Anadolu Dışında Dinî - Tasavvufi Türk Edebiyatı	360
Anadolu'da Dinî - Tasavvufi Türk Edebiyatı.....	361
Çözümlü Test	368
Çözümler	371
4. Bölüm: Eski Türk Edebiyatı	
I. Eski Türk Edebiyatının Tanımı, Estetik Anlayışı ve Kaynakları	372
A. Eski Türk Edebiyatının Çerçevesi ve Tanımı.....	372
B. Eski Türk Edebiyatında Adlandırma Sorunu	372
C. Eski Türk Edebiyatında Şiirin Dönemleri.....	372
D. Eski Türk Edebiyatında Şiir Kitapları	373
E. Divân Şiirinin Geleneksel Özellikleri.....	374
F. Divân Şiirinde Biçim ve Âhenk.....	375
G. Divân Şiirinde Muhteva (İçerik).....	375
II. Eski Türk Edebiyatında Biçim, Vezin ve Söz Sanatları.....	405
A. Divan Şiirinde Nazım Biçimleri.....	405
Beyitlerden Oluşan Nazım Biçimleri	406
Tek Dörtlükten Oluşan Nazım Biçimleri	414
Bentlerden Oluşan Nazım Biçimleri (Musammatlar) ..	415
B. Divân Şiirinde Nazım Türleri.....	422
C. Divân Şiiriyle İlgili Bazı Kavramlar.....	423
D. Aruz Vezni.....	426
E. Edebî Sanatlar (Söz Sanatları).....	433
Çözümlü Test - I.....	451
Çözümler	454
Çözümlü Test - II	456
Çözümler	459
Çözümlü Test - III	461
Çözümler	464
III. Divân Edebiyatının Tarihsel Gelişimi.....	466
A. XIII. Yüzyılda Divân Edebiyatı.....	466
B. XIV. Yüzyılda Divân Edebiyatı.....	470
C. XV. Yüzyılda Divân Edebiyatı.....	476

D. XVI. Yüzyılda Divân Edebiyatı.....	487
E. XVII. Yüzyılda Divân Edebiyatı	499
F. XVIII. Yüzyılda Divân Edebiyatı	508
G. XIX. Yüzyılda Divân Edebiyatı	515
IV. Divân Edebiyatında Nesir	519
A. Divân Nesrinin Türleri.....	520
B. Divân Nesrinin Tarihsel Gelişimi.....	526
C. Şair Tezkireleri.....	533
Çözümlü Test	554
Çözümler	557

5. Bölüm: Edebiyat Akımları ve Yeni Türk Edebiyatı

I. Batı Edebiyatı Akımları.....	558
Eski Yunan Edebiyatı	558
Orta Çağ Avrupa Edebiyatı (XIV. yy. - XVIII. yy.).....	558
Klasizm (Kuralcılık)	559
Romantizm (Coşumculuk)	559
Realizm (Gerçekçilik).....	560
Natüralizm (Doğalcılık).....	561
Parnasizm.....	561
Sembolizm (Simgencilik).....	562
Empresyonizm (İzlenimcilik).....	563
Ekspresyonizm (Dışavurumculuk)	564
Kübizm.....	564
Dadaizm.....	564
Fütürizm	564
Letrizm	565
Sürrealizm (Gerçeküstüçülük)	565
Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk).....	566
Postmodernizm (Modern Ötesi).....	566
Çözümlü Test	569
Çözümler	572
II. Antik Yunan Edebiyatı.....	573
Latin (Roma) Edebiyatı.....	574
İtalyan Edebiyatı	575
Fransız Edebiyatı	576
İngiliz Edebiyatı	582
Rus Edebiyatı.....	583
Alman Edebiyatı	586
Amerikan Edebiyatı.....	588
Dünya Edebiyatının Diğer Önemli Sanatçıları	589
Batı Edebiyatı Roman Özetleri.....	590
Çözümlü Test - I.....	592
Çözümler	595

Çözümlü Test - II	596
Çözümler	599
III. Yenileşme Dönemi.....	600
A. Yeni Türk Edebiyatında Dönemler	600
B. Yeni Türk Edebiyatında Tür, Şekil, Tema ve Ahenk Unsurları.....	604
Çözümlü Test	613
Çözümler	615
IV. Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı	616
A. Tanzimat Edebiyatının Genel Özellikleri (I. Dönem)	619
B. Tanzimat Dönemi Sanatçıları (I. Dönem).....	621
İbrahim Şinasi	621
Ziya Paşa.....	621
Namık Kemal.....	622
Şemsettin Sami	623
Ahmet Mithat Efendi	624
Ahmet Vefik Paşa.....	625
Beşir Fuat	625
C. Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı (II. Dönem).....	625
D. Tanzimat Sanatçıları (II. Dönem).....	626
Recaizade Mahmut Ekrem	626
Abdülhak Hamit Tarhan	627
Samipaşazade Sezai	627
Muallim Naci	628
Nabizade Nâzım.....	628
Mizancı Murat Bey.....	628
E. Ara Nesil Yazarları	629
Fatma Aliye Hanım	629
Çözümlü Test	631
Çözümler	635
V. Servetifünun (Edebiyatıcedide) Dönemi Edebiyatı.....	636
A. Servetifünun Edebiyatının Genel Özellikleri	636
B. Servetifünun Dönemi Sanatçıları.....	638
Tevfik Fikret.....	638
Cenap Şehabettin	639
Ali Ekrem.....	639
Hüseyin Sîret	639
Süleyman Nazif.....	640
Faik Ali.....	640
Celal Sahir	640
Halit Ziya Uşaklıgil.....	640
Mehmet Rauf.....	641
Hüseyin Cahit Yalçın.....	642
Ahmet Şuayp	642
C. Servetifünun Dönemi'nde Bağımsız Sanatçılar.....	643
Hüseyin Rahmi Gürpınar	643
Ahmet Rasim	644
Şair Nigar Hanım.....	644
Selanikli Fazlı Necip.....	644
Çözümlü Test	645
Çözümler	649
VI. II. Meşrutiyet Dönemi Edebiyatı	650
A. Fecriâtî Topluluğu	651
Ahmet Haşim	652
Emin Bülent Serdaroğlu.....	653
Fazıl Ahmet Aykaç.....	653
Tahsin Nahit	653
B. Nesli-Âtî (Nâyîler)	653
C. Millî Edebiyat Dönemi.....	654
D. Millî Edebiyat Dönemi Sanatçıları.....	656
Ömer Seyfettin.....	656
Ali Canip Yöntem	656
Ziya Gökalp.....	657
Mehmet Emin Yurdakul.....	657
Ahmet Hikmet Müftüoğlu	657
Mehmet Fuat Köprülü	658
Rıza Tevfik Bölükbaşı	658
Halide Edip Adıvar.....	658
Yakup Kadri Karaosmanoğlu.....	659
Reşat Nuri Güntekin.....	659
Refik Halit Karay.....	660
Aka Gündüz.....	661
E. Millî Edebiyat Yıllarında Bağımsız İsimler	661
Mehmet Âkif Ersoy.....	661
Yahya Kemal Beyatlı.....	662
Çözümlü Test - I	665
Çözümler	668
Çözümlü Test - II	669
Çözümler	672
Karma Test - I	673
Çözümler	677
Karma Test - II	678
Çözümler	682
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı	683
I. Cumhuriyet Dönemi'nde Şiir	685
A. Millî Edebiyat Akımına Bağlı Şiir.....	686
B. Beş Hececiler.....	689
C. Saf (Öz) Şiir Anlayışı	691

D. Yedi Meşaleciler	693
E. Toplumcu Gerçekçi Şiir	695
F. Garip (I. Yeni)	697
G. Garip Dışında Yeniliği Sürdüren Şairler (Bağımsızlar)	700
H. Maviciler	703
I. Hisarcılar	703
J. İkinci Yeni	705
K. 1960-80 Arası Toplumcu Gerçekçi Şiir	708
L. Yeni İslamcı Şiir	711
M. 1980 Sonrası Şiir	713
II. Cumhuriyet Dönemi'nde Roman - Hikâye (Anlatmaya Bağlı Metinler)	716
A. Bireyin İç Dünyasına Yönelen Roman - Hikâye	717
B. Bağımsızlar	719
C. Toplumcu Gerçekçi Roman - Hikâye	722
D. Postmodern (Soyut/Modernizmi Esas Alan) Roman - Hikâye	727
E. Yeni Gelenekçi Roman	732
F. Cumhuriyet Dönemi'ndeki Bazı Eserler	734
III. Cumhuriyet Dönemi Öğretici Metinler	741
IV. Cumhuriyet Dönemi'nde Tiyatro	744
Çözümlü Test - I	748
Çözümler	751
Çözümlü Test - II	752
Çözümler	755
Çözümlü Test - III	756
Çözümler	760
Karma Test - I	762
Çözümler	765
Karma Test - II	767
Çözümler	771
Karma Test - III	772
Çözümler	774

ALAN BİLGİSİ

I. DİL NEDİR? ÖZELLİKLERİ NELERDİR?

Dil en geniş tanımıyla insanlar arasında anlaşmayı sağlayan; duyguları, düşünceleri, güdülerini doğrudan ya da dolaylı olarak aktaran çok yönlü ve gelişmiş bir vasıta. Dilin kendine mahsus bazı belirleyici özellikleri bulunmaktadır.

- Dil ses, biçim ve anlam unsurlarından meydana gelmiş sistemli bir yapıdır.
- Dil, yaşayan, canlı bir varlıktır. Dildeki sözcük, kavram ve ekler zaman içerisinde değişirler. Bu değişim ses ve biçim açısından olabildiği gibi anlam açısından da gerçekleşebilir. Mesela Türkiye Türkçesinin söz varlığı içinde yer alan "ayak" sözcüğünün Orhon Türkçesindeki biçimi "adak"tır. Sözcük zaman içinde ses açısından değişime uğramış, Türk dillerinde *atah*, *ayak*, *azah~azak* gibi biçimler de görülmeye başlanmıştır.
- Dil, içinde bulunduğu kültürü yansıtır. Dil ve kültür arasında bir etkileşim söz konusudur. Bu etkileşim sayesinde dil içinde bulunduğu toplumun bakış açısını, değer yargılarını yansıtır, toplum da dili etkiler ve yansıtır.
- Dil anlaşmayı sağlar. Bu anlaşma temel olarak söz ya da yazıyla gerçekleşir ancak konuşma ve yazma dışında da iletişim biçimleri vardır.

DİLLERİN SINIFLANDIRILMASI

Dil, çok eski dönemlerden beri araştırmalara konu olmuş, bu araştırmalar sonucunda yapı ve köken bakımından çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur.

A. YAPI BAKIMINDAN DÜNYA DİLLERİ

Dünya dilleri ile ilgili bugüne kadar pek çok sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırmalar içinde en çok kabul gören August von Schlegel'in sınıflandırmasıdır. Schlegel'in yaptığı sınıflandırmaya göre dünya dilleri yapı bakımından üç gruba ayrılır:

Yalınlayan (Ayrışkan) Diller

- Bu dillerde çekim ya da yapım ekleri yoktur.
- Kavramları karşılamak için sözcük birleşmelerinden faydalanılır.
- Vurgu ve tonlama, anlam ayırt edici olarak kullanılır.
- Sözcükler cümle içerisinde buldukları yere ya da başka sözcüklerle yan yana gelmelerine göre yeni anlam ve görev yüklenir.
- Himalaya ve Afrika dillerinin bir kısmı, Çince, Tibetçe, Baskça, Java dili, Vietnamca yapı bakımından yalınlayan diller grubunda yer alır.

Eklemeli (Bağlantılı ve Kaynaştırıcı) Diller

- Bu diller gelişmiş bir ek sistemine sahiptir.
- Sözcüklere yapım ekleri getirilerek yeni sözcükler türetilir.
- Sözcükler tek ya da çok heceli olabilir.
- Sözcük köklerine yeni ekler getirildiğinde kökte bir değişiklik olmaz.
- Eklemeli diller ikiye ayrılır:
 - ✓ **Bağlantılı (Bitişken) Diller:** Sözcük köklerine ekler getirilerek kaynaştırılır ve yeni kelimeler meydana getirilir. Türkçe, Moğolca, Fince, Japonca, Korece gibi diller bağlantılı diller arasında sayılır.
 - ✓ **Kaynaştırıcı Diller:** Bu dillerde sözcükler birbiriyle öyle kaynaşır ki bütün bir cümlenin tek bir sözcüğe sığdırıldığı görülebilir. Kızılderili dilleri, Eskimoca, Gürcüce kaynaştırıcı diller arasında yer alır.

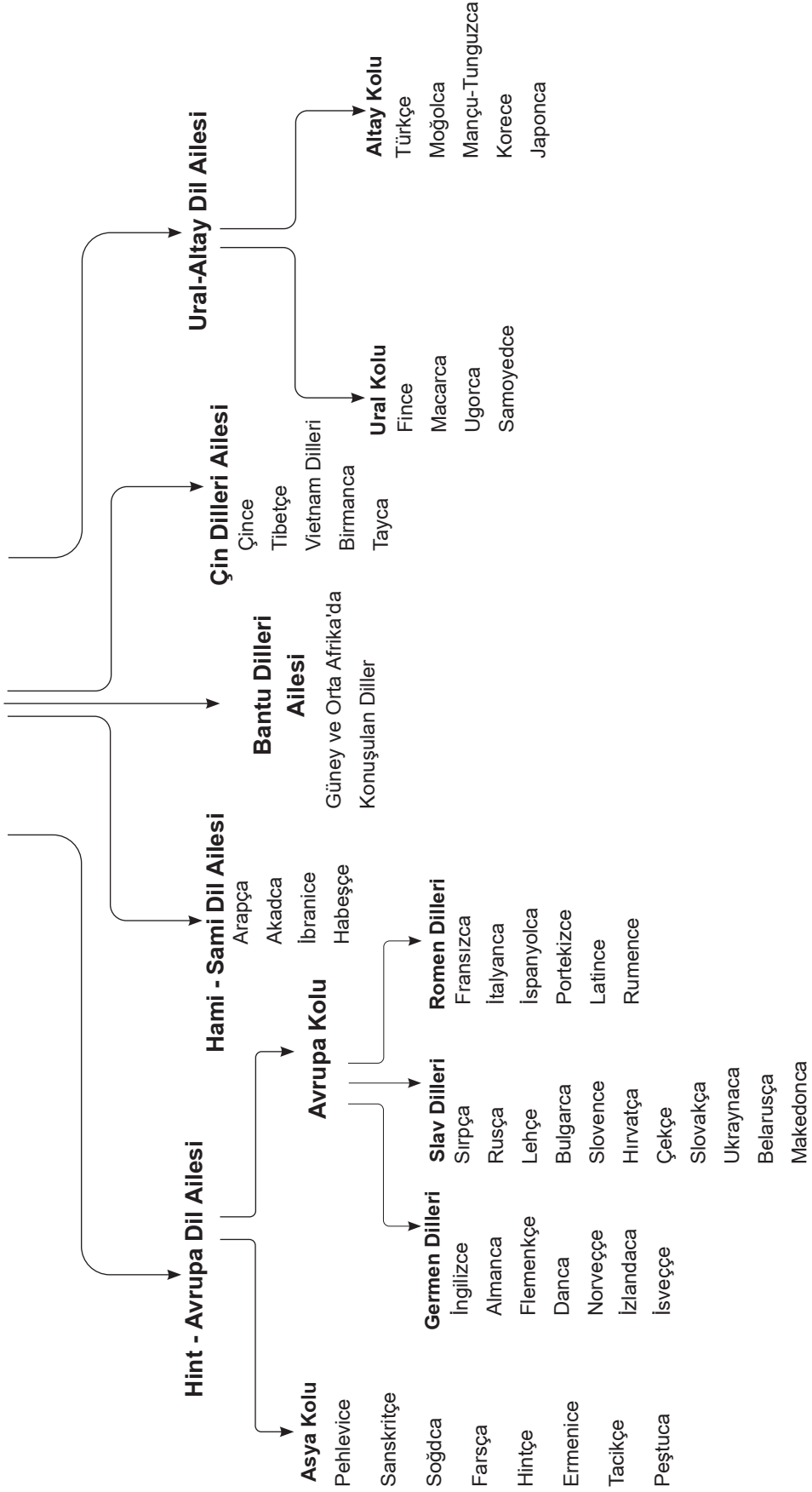
Çekimli (Bükümlü) Diller

- Çekim sırasında sözcük kökündeki ünlülerde değişiklik olur.
- Sözcük kökleri, yapım ve çekim sırasında kırılmaya uğrar.
- Yalnızca bükümle ya da hem bükümle hem de çekimle oluşturulmasına göre ikiye ayrılırlar.

Bu dillerde, sözcüğün çekimi sırasında sözcük kökü değişime uğrar. Çekim sırasında görülen değişikliklerle yeni sözcükler ortaya çıkar. Arapçada "k-t-b" kökünden "*kitâb*, *kâtib*, *mektub*" şeklinde kelime türetilmesi buna örnek gösterilebilir.

- ✓ **Kök Bükümlü Diller:** Yalnızca bükümle yeni biçimlerin meydana getirildiği dillerdir. En tipik örneği Arapçadır. Hami-Sami dilleri kök bükümlü diller grubunda yer alır.
- ✓ **Gövde Bükümlü Diller:** Sözcük türetimi ve çekim için bükümün yanı sıra ön ve son eklerin de kullanıldığı dillerdir. Hint-Avrupa dilleri (İngilizce, Almanca vb.) bu gruba girer. Alm. *gehen* "gitmek", *gang* "gidiş", *gegangen* "gitmiş" vb.

KÖKEN BAKIMINDAN DÜNYA DİLLERİ (DİL AİLELERİ)

B. KÖKEN BAKIMINDAN DÜNYA DİLLERİ

18. yüzyılın sonuna doğru belirgin hâle gelmeye başlayan dillerin akrabalığı kuramına göre diller ses, biçim, söz dizimi ve anlam açısından benzerlik derecelerine göre aynı ya da farklı dil aileleri içerisinde değerlendirilmiştir.

Hint-Avrupa Dil Ailesi: Dünya üzerindeki en geniş dil ailesi sayılan Hint-Avrupa Dil Ailesinin Asya ve Avrupa olmak üzere iki kolu bulunmaktadır:

a. Asya Kolu: Asya kolunun en önemli üyesi Ari dilleridir. Bunlar Hint-İran dilleri olarak da bilinir. Sanskritçe, Soğdca, Pehlevi gibi eski diller bu diller arasında yer alır. Günümüzde Asya kolunda Farsça, Hintçe, Urduca, Afganca, Ermenice, Toharca ve Anadolu dilleri (Hititçe, Luvice vb.) yer almaktadır.

b. Avrupa Kolu: Avrupa kolu 3 alt kola ayrılmaktadır:

- ✓ Romen Dilleri:
 - Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Rumence, Sardca.
- ✓ Germen Dilleri:
 - İngilizce, Almanca, Hollandaca, Danca, Norveççe, İsveççe, İzlandaca, Gotça vb.
- ✓ Slav Dilleri:
 - Çekçe, Lehçe, Slovakça, Slovence, Sırpça, Hırvatça, Bulgarca, Rusça, Ukraynaca.

Not: Yunanca ve Arnavutça Avrupa kolunda yer alan izole dillerdir.

Hami-Sami Dil Ailesi: Bu dil ailesi adını Hz. Nûh'un oğulları Hâm ve Sâm'dan almıştır. Bu dil ailesindeki dillerin en önemli özelliği ünsüzlerin ön plana çıkması, ünlülerin ise ikinci planda kalmasıdır. Bu dillerde kökler genelde ünsüzlerden meydana gelir. Hami-Sami Dil Ailesi Doğu ve Batı olmak üzere iki kola ayrılır:

a. Doğu Kolu: Çivi yazısı ile yazılmış eski bir Mezopotamya dili olan Akkadca bu kolda yer alır.

b. Batı Kolu: Arapça, Habeşçe, İbranice, Aramca (Aramice), Fenikece, Kûşi dilleri bu kolda yer alan dillerdir.

Bantu Dilleri Ailesi: Afrika'nın güney ve orta kısımlarında konuşulan dilleri içine alır.

Çin-Tibet Dil Ailesi: Konuşurlarının büyük çoğunluğu Güney Doğu Asya'da bulunan Çin-Tibet Dil Ailesi 3 alt kola ayrılır: Sinitik diller, Tibet-Birman dilleri, Tay-Kaday dilleri.

a. Sinitik Diller: Çin Halk Cumhuriyeti'nde konuşulan dilleri içine alır. Mandarin Çincesi, Kantonca bu alt kol içinde yer alır.

b. Tibet-Birman Dilleri: En önemli üyeleri Tibetçe ve Birmancadır.

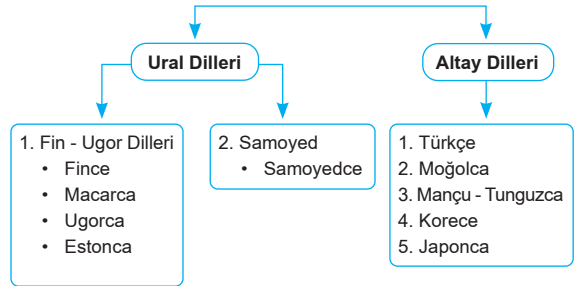
c. Tay-Kaday Dilleri: Tayca, Kadayca, Laoca bu alt kolda yer almaktadır.

Avustronezya Dil Ailesi: Bu dil ailesi, Malezya, Endonezya, Yeni Gine, Yeni Zelanda, Filipinler ve Madagaskar gibi bölgelerde konuşulur. Java dili, Malayca, Endonezce, Havâi dili bu dil ailesi içinde yer almaktadır.

Ural-Altay Dil Ailesi: Türkçenin de içinde yer aldığı dil ailesidir. Ural ve Altay olmak üzere iki kola ayrılır:

a. Ural Kolu: Bu kol Fin-Ugor ve Samoyed olmak üzere iki alt kola ayrılmıştır. Fin-Ugor alt kolunda Fince, Macarca, Ugorca ve Estonca gibi diller yer alırken Samoyed kolunda yalnızca Samoyedce yer alır.

b. Altay Kolu: Türkçe, Moğolca, Mançu-Tunguzca, Korece ve Japonca Altay kolu içinde yer alan dillerdir.

C. SÖZ DİZİMİ BAKIMINDAN DÜNYA DİLLERİ

Dünya dilleri söz dizimine göre altı temel gruba ayrılmıştır. Bu ayrım özne, nesne ve yüklem cümle içindeki yerine göre belirlenmektedir. Buna göre dünya dillerinin % 86,57'si sözdizimi bakımından ÖNY (özne-nesne-yüklem, 180 dil) ve ÖYN (özne- yüklem-nesne, 168 dil) dizilişine sahiptir. Bu iki diziliş dışında YÖN (yüklem-özne-nesne), YNÖ (yüklem-nesne-özne), NYÖ (nesne-yüklem-özne) ve NÖY (nesne-özne-yüklem) gibi dizilişler de bulunmaktadır. Türkçe, Farsça, Japonca, Hintçe gibi diller ÖNY (özne-nesne-yüklem) grubunda yer alırken Arapça, İngilizce, Rusça, Malayca gibi diller ÖYN (özne-yüklem-nesne) grubunda yer almaktadır.

D. URAL - ALTAY DİL AİLESİ VE ÖZELLİKLERİ

Estonyalı bilgin Ferdinand Johann Wiedemann (1805-1887), Ural-Altay Dil Ailesi üzerine çalışmalar yapmış ve 1838 yılında bu dil ailesinin Hint-Avrupa dil ailesinden farklı özelliklerini belirlemiştir.

1. Ural-Altay dillerinin en önemli özelliği ses uyumunun bulunmasıdır.
2. Bu dillerin sözcüklerinde gramatikal cinsiyet yoktur yani sözcükler eril, dişil ve nötr olarak ayrılmaz. Örneğin, Ar. *müdü* "müdür" (eril), *müdüre* "kadın müdür" (dişil) vb.
3. Belirtme edatı göreviyle sözcüklerin başına getirilen ulamalar yoktur.
4. Söz yapımı eklerle sağlanır. Türetme ve çekim sırasında kökte herhangi bir değişim olmaz.
5. İsim çekiminde iyelik ekleri kullanılır.
6. Fiil şekilleri oldukça zengindir.
7. Ön ek yerine son ek kullanılır.
8. Sıfatlar isimlerden önce gelir.
9. Sayı sözcüklerinden sonra çokluk eki kullanılmaz.
10. Karşılaştırma -den ayrılma durum eki ile yapılır.
11. Yardımcı fiil olarak "ol-, i-" kullanılır.
12. Olumsuz hareket için ayrı bir fiil vardır.
13. Soru eki bulunmaktadır.
14. Bağlaç yerine fiil şekilleri kullanılır.

Ural-Altay Dil Ailesi Üzerine Yapılan Önemli Çalışmalar

Ural-Altay Dil Ailesi üzerine çalışma yapanların başında İsveçli subay Philipp Johann Tabbert von Strahlenberg (1676-1747) gelmektedir. Rus çarına takdim ettiği Sibiry ve Orta Asya haritası ile dikkatleri çekmiştir. *Asya ve Avrupa'nın Kuzey ve Doğu Kısımları* adlı eserinin 13. bölümünde Türklerden kalma yazıt ve mezar taşlarından söz etmesi ve bunların çizim ve gravürlerine de yer vermesi dolayısıyla Türkoloji açısından önemli bir yere sahiptir. Eser aynı zamanda **Yenisey Yazıtları** hakkında ilk bilgileri vermesi bakımından da önemlidir. Strahlenberg, eserinde Türk dilleri arasında önemli bir yere sahip olan **Çuvaşça** ve **Yakutçadan** da söz edip bu dillere ait sözcük listeleri vermiştir. Strahlenberg ayrıca eserinde Kuzey Avrupa ve Sibiry arasında Ural-Altay kavimlerinin konuştuğu 32 dili "Tatar" adı altında toplamış ve çok dilli bir tablo meydana getirmiştir.

- ✓ Fin-Ugor
- ✓ Türk-Tatar
- ✓ Samoyed
- ✓ Moğol-Mançu
- ✓ Tunguz
- ✓ Karadeniz ve Hazar Denizi Arasındaki Halklar

Bu alandaki diğer bir araştırmacı da Daniel Gottlieb Messerschmidt'tir (1685-1735). Kaleme aldığı *Sibiry Boyunca Keşif Seyahati* adlı eseri Türkoloji açısından önemlidir. **Yenisey Yazıtları** hakkında bilimsel olarak bilgi veren Messerschmidt olmuştur.

1889 yılında Moğolistan'da araştırmalar yapmak üzere giden Rus heyetinin başında bulunan Nikolay Mihayloviç Yadrintsev (1842-1894) ilk Orhon Yazıtı olan **Kül Tigin Yazıtı'nı** bulmuştur. Sonrasında **Bilge Kağan Yazıtı'nı** da gün ışığına çıkartmıştır. Üçüncü Orhon Yazıtı olan **Tunyukuk Yazıtı** ise 1897 yılında Yelizaveta Klements tarafından bulunmuştur.

- ✓ Yenisey Yazıtları'nın varlığı 13. yüzyıldan beri bilinmektedir. İlhanlı tarihçisi Alâeddin Atâ Melik Cüveynî, *Târîh-i Cihângüşâ* adlı eserinde Orhon harfli yazıtlardan bahsetmiştir. Ancak onun verdiği bilgiler çok sınırlıdır.

Bu dil ailesini Ural ve Altay dilleri olarak ikiye ayıran ve bu ayrımı başlatan kişi Wilhelm Schott'tur (1802-1889). Schott, Ural-Altay dillerini iki gruba toplamıştır:

1. Çud Dilleri

- ✓ Fin - Ugor Dilleri

2. Tatar Dilleri

- ✓ Türk, Moğol, Tunguz Dili

Schott, bu gruba Altay veya Çud-Tatar dilleri adını vermiştir. **Schott Altay dillerinin en önemli özelliklerinden biri olan**

Türkçe "z" = Çuvaşça "r"

Türkçe "ş" = Çuvaşça "l"

ses denkliklerini ortaya koymuştur.

ÖABT Çıkmış Soru

Aşağıdaki eşleştirilmiş dillerden hangileri yapı bakımından benzer değildir?

- A) Çince – Tibetçe
- B) Arapça – Farsça
- C) Bulgarca – Lehçe
- D) Portekizce – Rumence
- E) İngilizce – Flemence

Çözüm

Yapı bakımından diller üç gruba ayrılır:

A. Yalınlayan (Ayrışkan) Diller: Çince, Tibetçe, Vietnamca, Baskça gibi.

B. Bağlantılı ve Kaynaştıran (Eklemeli) Diller:

a. Bağlantılı Diller: Türk dili ve köken bakımından içinde yer aldığı Ural-Altay dilleri ile bazı Asya ve Afrika dilleri gibi.

b. Kaynaştıran Diller: Gürcüce, Eskimoca, Kızılderili dilleri gibi.

C. Bükümlü (Çekimli) Diller:

a. Kök Bükümlü Diller: Arapça ve içinde yer aldığı Hami-Sami dilleri.

b. Gövde Bükümlü Diller: İngilizce, Almanca, Fransızca vb. Hint-Avrupa dilleri.

Çince ve Tibetçe, köken bakımından "yalınlayan"; Bulgarca-Lehçe, Portekizce-Rumence, İngilizce-Flemence "bükümlü diller"den "gövde bükümlü" dillere aittir.

Arapça ve Farsça ise "bükümlü diller"dir ancak Arapça "kök bükümlü", Farsça ise Hint-Avrupa dil ailesine mensup olduğundan "gövde bükümlü" bir dildir.

Cevap B

ÖABT Çıkmış Soru

Aşağıdakilerden hangisi "Altay dilleri teorisi"ne göre Altay dillerinin benzer özelliklerinden biri değildir?

- A) Ses uyumu bulunur.
- B) Ön ekler bulunmaz.
- C) Fiil şekilleri zengindir.
- D) Sayı sözcüklerinden sonra çokluk eki kullanılmaz.
- E) Kelimelerde gramatikal cinsiyet vardır.

Çözüm

Estonyalı bilimci Ferdinand Johann Wiedemann (1805-1887), Ural-Altay Dil Ailesi üzerine çalışmalar yapmış ve 1838 yılında bu dil ailesinin Hint-Avrupa dil ailesinden farklı özelliklerini şu şekilde belirlemiştir.

1. Ural-Altay dillerinin en önemli özelliği ses uyumunun bulunmasıdır.
2. Bu dillerin sözcüklerinde gramatikal cinsiyet yoktur yani sözcükler eril, dişil ve nötr olarak ayrılmaz. Örneğin, Ar. *müdü* "müdür" (eril), *müdire* "kadın müdür" (dişil) vb.
3. Belirtme edatı göreviyle sözcüklerin başına getirilen ulamalar yoktur.
4. Söz yapımı eklerle sağlanır. Türetme ve çekim sırasında kökte herhangi bir değişim olmaz.
5. İsim çekiminde iyelik ekleri kullanılır.
6. Fiil şekilleri oldukça zengindir.
7. Ön ek yerine son ek kullanılır.
8. Sıfatlar isimlerden önce gelir.
9. Sayı sözcüklerinden sonra çokluk eki kullanılmaz.
10. Karşılaştırma -den ayrılma durum eki ile yapılır.
11. Yardımcı fiil olarak i- kullanılır.
12. Olumsuz hareket için ayrı bir fiil vardır.
13. Soru eki bulunmaktadır.
14. Bağlaç yerine fiil şekilleri kullanılır.

Buna göre A, B, C ve D seçeneklerinde verilenler doğrudur. Altay dilleri teorisine göre bu dillerde gramatikal cinsiyet yoktur.

Cevap E

ÇÖZÜMLÜ TEST

1. **Aşağıdakilerden hangisi Sami dillerinden değildir?**
 - A) Arapça
 - B) İbranice
 - C) Akadca
 - D) Aramca
 - E) Betice
2. **Aşağıdakilerden hangisi Germen dillerinden değildir?**
 - A) İngilizce
 - B) Almanca
 - C) Flemenkçe
 - D) Fince
 - E) İsveççe
3. **Aşağıdakilerden hangisi diğerlerinden farklı bir dil grubuna aittir?**
 - A) Fransızca
 - B) İspanyolca
 - C) Portekizce
 - D) İtalyanca
 - E) Bulgarca
4. **Aşağıdaki eşleştirilmiş dillerden hangileri aynı dil ailesi içinde yer almaz?**
 - A) Tunguzca – Korece
 - B) İbranice – Arapça
 - C) Rusça – Macarca
 - D) Portekizce – Fransızca
 - E) Bulgarca – Lehçe
5. **Aşağıdakilerden hangisi büyük dil teorilerinden değildir?**
 - A) Güneş-Dil
 - B) Hint-Avrupa
 - C) Nostratik
 - D) Avrasyatik
 - E) Monogenist
6. **Aşağıdakilerden hangisi Slav dillerinden değildir?**
 - A) Rusça
 - B) Lehçe
 - C) Rumence
 - D) Makedonca
 - E) Hırvatça
7. **Aşağıdakilerden hangisi Latin dillerinden değildir?**
 - A) İspanyolca
 - B) Portekizce
 - C) Fransızca
 - D) Hollandaca
 - E) İtalyanca
8. **Aşağıdakilerden hangisi Germen dillerinden değildir?**
 - A) Almanca
 - B) Danca
 - C) İsveççe
 - D) İzlanda dili
 - E) Estonca
9. **Hint-Avrupa dilleri arasında yer almalarına rağmen diğerlerinden farklı olan diller aşağıdakilerden hangileridir?**
 - A) Yunanca - Arnavutça
 - B) Yunanca - Rumence
 - C) Bulgarca - Arnavutça
 - D) Yunanca - Makedonca
 - E) Yunanca - Fince
10. **Aşağıdaki dil-dil ailesi eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**
 - A) Macarca → Ural
 - B) Korece → Altay
 - C) Urduca → Hint
 - D) Habeşçe → Sami
 - E) Zulu → Hami
11. **Dünya dilleriyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
 - A) Yunanca, Hint-Avrupa Dil Ailesi içerisinde soyutlanmış bir dildir.
 - B) Altay dillerinin ailelik durumu henüz teori düzeyindedir.
 - C) Avustralya dilleri genel olarak Avustralya Kıtası'nda konuşulan dillerden oluşmaktadır.
 - D) Berberi dilleri, Eski Mısır dili ve Kıpti dili, Hami-Sami dil ailesinin Hami koluna aittir.
 - E) Bantu dilleri Afrika Kıtası'nda konuşulan dillerdendir.